

الهی ترین تفسیر از سیاست و حاکمیت در نهضت عاشورا نمایان است

حجت الاسلام حسنلو گفت: سیره امام حسین (ع) دارای ظرفیت‌های تربیتی و آموزه‌های مهمی برای زندگی است تا جایی که بازتیین این معارف به صورت روزآمد راه رهایی از بحران‌های اجتماعی و سیاسی امت است.

حجت الاسلام حسنلو گفت: سیره امام حسین (ع) دارای ظرفیت‌های تربیتی و آموزه‌های مهمی برای زندگی است تا جایی که بازتیین این معارف به صورت روزآمد راه رهایی از بحران‌های اجتماعی و سیاسی امت است.

خبرگزاری مهر- گروه دین و آیین- زینب حسینی روش: سیره هر انسانی عبارت است از روش خاص زندگی او و نوع سلوک و رفتار ویژه ای که در اجتماع با آن روش خاص، مشخص و ممتاز می شود. سنت اولیا الهی بر این بودهاست که انسان تربیت کنند. بر این اساس مربی باید تدبیری بیاندیشد که تمام فعالیت‌های تربیتی وی با فطرت متری و خواست‌های ذاتی او مطابقت کند. امامان معصوم (ع) برای آشنایی مردم با دین اسلام و آگاه کردن آنان با معارف عمیق قرآنی، سیره و روشی برگرفته از تعالیم قرآنی داشتند و هر کدام از ابعاد زندگیشان نشانی از آیات قرآن کریم است. ائمه اطهار (ع) مظاهر جمال، جلال، قدرت و عظمت خداوند و منبع تجلیات و انوار خاصه او هستند. بر این اساس از مشخصات ظاهری ممتاز و قدرت معنوی فوق العاده و از نفوذ و هیبت خاصی برخوردارند.

اگر در سیره هر یک از اهل بیت (ع) تأمل شود، هر یک از آن‌ها در جنبه‌هایی برای رسیدن به اوج قله‌های زندگی و سعادت‌مندی الگو و برنامه عملی هستند، بی گمان زندگی برتر در گرو تأسی از سیره آن بزرگواران است. آموزه‌ها و مؤلفه‌های تربیتی در سیره اهل بیت (ع) با ظرافت و دقت خاصی منعکس شده است، به یقین موشکافی و استخراج و باز تیین آنها به صورت روزآمد برای بهبود زندگی و رهایی از بحران‌های اجتماعی و سیاسی امت اسلام و همه بشریت و برای ترقی و رشد زندگی مفید و مؤثر خواهد بود، اگر این مؤلفه‌ها استخراج، تبیین و به صورت روش مند به زبان‌های مختلف ارائه شوند، تمام مردم دنیا عاشق اهل بیت و مرید مکتب اهل بیت (ع) خواهند شد چرا که آموزه‌های آن بزرگواران، با فطرت انسان‌ها سازگارتر از دستاوردهای صنعتی و دروغین و پوشالی مکاتب مادی غرب و شرق است.

از جمله این بزرگواران امام حسین (ع) است که سیره علمی و عملی ارزشمندی از خود به جای گذاشته که می تواند راهگشای تمام افراد جامعه باشد. امام حسین (ع) سومین امام معصوم شیعیان در سوم یا چهارم شعبان سال چهارم هجری در شهر مدینه دیده به جهان گشود. او دومین فرزند حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه سلام الله علیها دختر پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بود. کنیه آن حضرت ابو عبدالله می باشد. مادرش فاطمه (س) او را نزد پیامبر اکرم (ص) آورده و به میلادش مژده داد. رسول خدا (ص) او را حسین نامید و گوسفندی برایش عقیقه کرد. امام حسین (ع) و برادر بزرگوارش به گواهی رسول خدا دو آقای جوانان بهشت هستند و به اتفاق علما و بدون شک دو نواده پیامبر رحمت اند. بر اساس حدیثی که در منابع اهل سنت نیز آمده است، پیامبر اکرم (ص) به امامت دو نور دیده خود حسن (ع) و حسین (ع) تصریح فرمودند.

الهی ترین تفسیر از سیاست و حاکمیت در نهضت عاشورا نمایان است

به مناسبت سالروز میلاد حضرت اباعبدالله الحسین (ع) و برای آشنایی با سیره علمی و عملی آن حضرت با حجت الاسلام امیرعلی حسنلو، استاد حوزه علمیه قم و مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه، به گفتگو پرداختیم که حاصل آن را در ادامه می خوانید:

* در بیان سبک زندگی فردی و ویژگی‌های شخصیتی حضرت اباعبدالله الحسین (ع) بیشتر به مسئله شجاعت آن حضرت اشاره شده است، چه موارد دیگری از ویژگی‌های شخصیتی امام در منابع حدیثی و تاریخی نقل شده است؟

در خصوص سبک زندگی فردی و ویژگی‌های حضرت سیدالشهدا (ع) می توان به نمونه‌هایی اشاره کرد؛ یکی از ویژگی‌های مهم شخصیتی حضرت شجاعت است که سرچشمه بسیاری از فضائل و برتری‌هاست. این ویژگی رفتارهایی را از حضرت نمایان می سازد که شخصیت او را برای همه بشریت محبوب و دوست داشتنی می کند. اجرای بسیاری از احکام و فرایض دینی از این ویژگی انگیزه و قدرت می گیرد. در سیره امام حسین (ع) جهاد و امر به معروف در بالاترین نقطه قرار دارد همچنین مقابله با ظلم که نیاز به شجاعت و قدرت روحی دارد. این روحیه شجاعانه درباره امام حسین (ع) از آغاز زندگی ایشان گزارش شده است. امام با شجاعت تمام در مقابل ظلم خلفا و معاویه ایستاد، وقتی کودک بود، خلیفه دوم در مسجد جدش بر منبر رسول خدا نشسته بود امام حسین (ع) رفت و یقه او را گرفت و خطاب به او گفت این منبر جد من است از این منبر پایین بیا، او را به زیر کشید و او به

نوازش امام پرداخت تا رسوایی اش نمایان نشود.

یکی از اوصاف شخصیتی و ویژگی های برجسته حضرت سیدالشهدا (ع) عشق به خداوند است، این جلوه را در عبادات ایشان می توان دید. بخش بارزی از سیره عبادی حضرت در نماز، دعا، فریضه حج و زیارت قبر رسول الله (ص) تجلی پیدا می کند. مناجات زیبا و دعای عالی المضمین عرفه که از آن حضرت به دست ما رسیده است گوشه ای از این سلوک عاشقانه است و در دنیا نظیری ندارد. اگر از دعاها، سخنان و سیره حضرت سیدالشهدا (ع) رمزگشایی و به شیوه ای روش مند تبیین شود، بهترین مکتب تربیتی عرفانی حاصل خواهد شد و سخنان ایشان بهترین منبع برای تدوین مکتب تربیتی اسلام است.

امروز تنها گوشه ای از سیره و حیات امام (ع) به دست مردم دنیا رسیده و تبیین شده که این همه عاشق از پیروان ادیان مختلف دارد. از صابئیان، مسیحیان، یهودیان، زرتشتیان و حتی از مردمان غیرموحد مانند هندوها عاشق مرام امام حسین (ع) شدند. بنابراین سیره امام حسین (ع) بالقوه دارای ظرفیت های تربیتی و آموزه های مهم زندگی است و از جذابیت بسیار بالایی برخوردار است.

اگر از دعاها، سخنان و سیره حضرت سیدالشهدا (ع) رمزگشایی و به شیوه ای روش مند تبیین شود، بهترین مکتب تربیتی عرفانی حاصل خواهد شد

از جمله صفات فردی حضرت فروتنی است. این ویژگی ممتاز حضرت از آغاز زندگی تا شهادت جلوه های بسیار زیبایی داشته و سخنان زیبایی از ایشان در این باره صادر شده است مانند این بیان که فرمودند: «ادب، تواضع و فروتنی آن است که وقتی از منزل خارج شدی هر کس را دیدی او را برتر از خود تلقی کنی و او را بزرگ تر از خود ببینی، فخر فروشی، کبر و غرور از رذائل اخلاقی است که هر گاه انسان در این دام افتاد نجاتش مشکل است». کبر از ذات انسان بیرون است و رفتاری است که از شیطان به یادگار مانده است. قرآن کریم در این باره از زبان لقمان فرموده است: «چهره ات را برای دیگران عبوس نکن و تکبر نداشته باش و در حال راه رفتن ادای متکبرین را در نیاور، آرام صحبت کن و ادب را رعایت کن».

به واسطه رویدادها و اتفاقات فرهنگی و تحولات اجتماعی و اقتصادی که در جوامع صورت گرفته است، متأسفانه به تدریج فرهنگ خشن غربی جوامع اسلامی را فرا گرفته و برخی از هنجارهای خوب و آموزه های دینی کمرنگ شده است. این آسیب بزرگ اخلاقی جامعه اسلامی است که هم خانواده ها را در معرض خطر جدی قرار داده و هم جوامع اسلامی و فرهنگ دینی در معرض آسیب جدی قرار گرفته است. یکی از آن مسائلی اخلاقی مهمی که امروز کمرنگ شده، احترام به بزرگترها و پدر و مادر است.

احترام به پدر و مادر در فرهنگی قرآنی پس از توحید قرار دارد. امام حسین (ع) در این باره فرمودند: «پیامبر (ص) به من فرموده از پدرت پیروی کن و اوامر او را انجام بده». امام حسین (ع) تربیت یافته رسول خدا و وحی است. آن حضرت حد اطاعت از پدر و مادر را بر اساس آیات قرآن کریم تنها در دعوت به شرک جایز نمی داند و در بقیه موارد احترام و بزرگداشت پدر و مادر و اطاعت از آنان را لازم و ضروری می داند.

از اوصاف امام حسین (ع) این بود که به برادرش امام حسن (ع) که از خود بزرگ تر بود احترام فوق العاده زیادی می گذاشت و در محضر او ادب را رعایت می کرد. هیچ گاه در حضور او سخن نمی گفت و به احترام او ساکت می نشست.

*چه موارد در خصوص سبک زندگی خانوادگی حضرت اباعبدالله الحسین (ع) نقل شده است؟

امام حسین (ع) در سنین جوانی تشکیل خانواده داد و خانواده پرجمعیتی داشت. یکی از همسران حضرت شهربانو از شاهزادگان ایرانی بود و نسل امامت از این بانو ادامه یافت. فرزندان حضرت را تا هشت نفر ذکر نمودند. بنیان خانواده حضرت گرم و عشق و ایثار در بین اعضای آن تبلور خاصی داشت.

داشتن زندگی خوب و با کیفیت با معیارهای الهی امکان پذیر است. بدون شک سعادت و ترقی یک جامعه مرهون برخورداری از خانواده است و هیچ فردی نیست که به مقامات عالی دست پیدا کند مگر اینکه دارای همسر و خانواده خوبی باشد. این مؤلفه به تجارب بسیار در دنیا ثابت شده و از زندگی انسان های بزرگ گزارش شده است. از این رو بهترین درسی که می توان از زندگی امام حسین (ع) گرفت، علاقه به خانواده، همسر و فرزندان است. چنین بستری می تواند فرزندان خوب تربیت کند، فرزندان که جامعه ساز و زندگی ساز هستند. همسران امام حسین (ع) تا اندازه ای او را دوست داشتند و باوفا بودند که پس از آن حضرت آنقدر در فراغ و دوری امام گریستند که دیری نپایید جان به جان آفرین تسلیم کردند. این خانواده پس از شهادت امام حسین (ع) حامل پیام او به جهانیان بودند. امام تا این اندازه خانواده خود را دوست داشت که آنها را همراه خود به کربلا برد تا ادامه دهنده راهش باشند و چنین هم شد. مهر به خانواده و دوست داشتن خانواده را باید از امام شهیدان آموخت.

کانون خانواده را باید با تاسی از امام حسین (ع) با محبت و عشق متقابل و خدایی بنا کرد، چنین خانواده ای می تواند بستر رویش انسان های بزرگ باشد. امام حسین (ع) به خانواده، همسران و فرزندان خود عشق می ورزید، دختران خود را بسیار دوست می داشت و این دوستی و عشق را اظهار می کرد تا برای مردم درسی باشد. حضرت سیدالشهدا (ع) در این باره فرمودند: «من خانه ای را دوست دارم که در آن سکینه و رباب هستند»، این جمله جلوه زیبای عشق حضرت به دخترانش است. امام عشق به خانواده را در صحنه های نبرد نیز با جدیت مطرح و عملاً محبت و وفای خود به خانواده را به یارانش می داد. زمانی که امام عازم میدان بود یکی از دختران حضرت مقابل مرکب امام قرار گرفت، حضرت از مرکب پیاده شد و او را نوازش کرد و به سوی خیمه ها بازگرداند. در روز عاشورا بارها در گرداگرد خیمه ها می گشت و آنان را دلداری می داد و دعوت به صبر می نمود. خواهرش زینب که از کودکی با امام انس و الفت داشت هرگز از او جدا نشد، این محبتی است که حضرت زینب (س) از خانواده خود آموخته بود.

در این کانون گرم خانواده حسینی است که فرزندی چون قاسم و علی اکبر تربیت می یابند. در روزگاری که دنیاطلبی و گرایش به مادیات، ریاست طلبی و رفاه طلبی جامعه را فرا گرفته بود قاسم (ع) درباره مرگ در راه خدا می گوید برای من از غسل شیرین تر است. فرزند جوان تربیت شده در کانون خانواده امام حسین (ع) است که می تواند چنین جمله زیبا و عاشقانه ای را به زبان بیاورد. آن هم در روزگاری که ارزش جهاد از بین رفته و به فراموشی سپرده شده بود و مردم حاضر شدند برای رسیدن به مادیات فرزند پیامبر خود را با لب تشنه به قتلگاه ببرند. اگر خانواده حضرت ذره ای با ایشان مخالفت یا سستی می کردند نه قیامی محقق می شد و نه پیام امام حسین (ع) به گوش جهانیان می رسید. از این رو می توان نهضت حسینی را یک نهضت خانوادگی نیز دانست به این معنا که گاهی باید در مقابل ظلم خانوادگی قیام کرد.

*در روایاتی که از زندگی امام (ع) نقل شده می بینیم که ایشان همپای مورد لطف و محبت قرار دادن خانواده و نزدیکان، مردم و جامعه را هم مورد محبت و عنایت ویژه قرار می دادند. در این خصوص چه مواردی نقل شده است؟

امام حسین (ع) در اجتماع و جامعه خود دارای زندگی ای همچون مردم بود و به اقتضای شرایط و امکانات زمان زندگی داشت. خانه حضرت خانه ای بود که در شأن آن سوره هل اتی نازل شده و هر روز رسول خدا (ص) چندین بار که برای نماز می رفت به اهل آن خانه سلام و تحیت می فرستاد. جامعه زمان امام نیز به این منزلت واقف بود. قرآن درباره سیره اجتماعی رسول خدا (ص) می فرماید: «لقد جائکم رسول من انفسکم عزیز علیہ ما عنتم حریص علیکم بالمومنین رئوف رحیم»، از سوی خدا پیامبری از خودتان برای هدایت جامعه فرستادیم که تباهی و زیان شما برای او گران است، به شدت به هدایت شما علاقمند و بی نهایت به ایمان آورندگان شما مهربان و رئوف است.

امام حسین (ع) در روز عاشورا این اوصاف پیامبر (ص) را از خود بروز داد و به امید آنکه قوم تبهار هدایت شوند تا حدی مهربانی کرد که یکی از افراد سپاه کوفه چنین گفت: ما برای دستگیری حسین او را با سپاهی به فرماندهی حر محاصره کردیم و با این قصد به او نزدیک شدیم در حالی که به شدت تشنه بودیم او با مهربانی از ما پذیرایی کرد و به مرکب ها و افراد سپاه حر آب داد، وقت من نتوانستم آب بخورم نزدیک من آمد و در خوردن آب مرا یاری کرد.

مهر و محبت امام حسین (ع) به انسان ها غیر قابل توصیف است. امام به سپاهی که برای بریدن سر او اجتماع کرده و شمشیرهای خود را تیز کرده بودند، با مهربانی آب می دهد. در روز عاشورا پس از شهادت همه یاران امام باز از هدایت سپاه دشمن ناامید نمی شود و آنان را به اخلاق انسانی و نجات دعوت می کند. امام رئوف بر تمام موجودات و انسان ها است و می داند که جهالت انسان را به گمراهی برده است.

*سیره سیاسی امام حسین (ع) بر چه اساسی استوار بوده است؟

عاشورا این واقعه بزرگ تاریخ بشر با ابعاد خاص آن سیاسی ترین رفتاری است که امام حسین (ع) آن را با تمام شجاعت به نمایش گذاشت و به همه بشریت آموخت که ایستادن با تمام توان و نیرو در مقابل ظلم و حاکم ظالم، نامشروع و فاسد و تباهی یک تکلیف الهی است. الهی ترین تفسیر از سیاست و حاکمیت در این مصاف نمایان است. امام موضع سیاسی خود را در زمان معاویه هم اظهار نمود و با توجه به عهدی که در صلح امام حسن (ع) ذکر شده بود آن را به سختی رعایت نمود، چرا که وفای به عهد دستور خداوند به مؤمنان است. اما امام، علی رغم وفای به عهدی که رعایت نمودند، انحراف معاویه را آشکارا برای مردم بیان می کردند.

ارزشی که امام حسین (ع) با اقتباس از قرآن و سیره نبوی به اهل علم و فرهنگ داد در فرهنگ های دیگر بی سابقه است

پس از آنکه معاویه یزید را به ولیعهدی خود انتخاب کرد و به مدینه آمد با سیاست تطمیع، تهدید، ارباب و نیرنگ از بزرگان و مردم مدینه بیعت گرفت و به شام بازگشت. در این زمان امام حسین (ع) سعی نمود تا زمینه را برای اعتراض و آگاهی عمومی علیه حکومت معاویه فراهم سازد، از همین رو خانه آن حضرت به کانون مبارزه علیه حکومت ظالم و ستمگر اموی و پناهگاه شیعیان و محرومان تبدیل شد. جاسوسان معاویه این گزارشات را به شام ارسال و او را از قیام امام حسین (ع) آگاه کردند. معاویه به رغم آنکه همواره تلاش می کرد با امام مدارا کند، اما چون نمی توانست نسبت به ادامه این روند بی توجه باشد سعی کرد با نوشتن یک نامه تهدیدآمیز به امام ایشان را از این گونه فعالیت ها برحذر دارد. امام نیز ضمن نوشتن یک نامه سرگشاده به افشای جرایم و جنایاتی که در دوران حکومتش مرتکب شده بود، پرداخت. به این ترتیب امام با این پاسخ قاطع و محکم هر گونه مصالحه، سازش یا رضایت از اعمال و رفتار معاویه را مردود دانست و چهره زشت و کفرآمیز حکومت وی را برملا ساخت و از سوی دیگر رسماً و علناً مخالفت خود را با حکومت اموی اعلام کرد. بنابراین موضع و سیره سیاسی حضرت سیدالشهدا (ع) بر خلاف تفاسیر و برداشت های دیگری که می شود کاملاً عیان و آشکار است و امام از ابتدا مصمم به مقابله با انحراف بزرگ جریان حاکم بود.

*از رفتار و سیره اقتصادی امام حسین (ع) چه مستنداتی در دست هست؟

امام حسین (ع) از نظر اقتصادی ضمن اینکه خود فعالیت باغداری، درختکاری و مزرعه داری داشت، کارگرانی نیز داشت که برای ایشان کار می کردند. امام از محصول آن باغ و مزرعه خود به فقرا اطعام می نمود و از مساکین مدینه حمایت می کرد. حضرت تجلی سخاوت و کرامت بود. امام حسین (ع) هیچ مستمندی را از خود دور نکرد و هیچ فقیری بدون عطا و پاداش از در خانه آن حضرت برنگشت. امام حسین (ع) در اینباره می فرماید: «ثروت انسان آن گاه در اختیار اوست که توان انفاق و بخشش از آن به دیگران را داشته باشد». درباره حضرت سیدالشهدا و دیگر ائمه نقل شده است که شب ها به صورت ناشناس انبان و کیسه های خوراک به دوش به خانه های فقرا سرکشی می کردند. امام گاهی همه فقرای مدینه را بر سر سفره خود میهمان و از آنان پذیرایی می کردند.

*روایت تاریخ درباره سیره علمی امام حسین (ع) به چه صورت است؟

سیره علمی امام حسین (ع) را باید با تحقیق در روایات حضرت در باب علوم مختلف مورد مطالعه قرار داد. بی تردید به جهت جایگاه علمی در دوران امامت آن حضرت یکی از مراجع علمی در مدینه است. اگر به دلیل شرایطی که در جامعه آن زمان به دلیل حاکمیت ظالمانه و بحران های اجتماعی حاکم بود، مراجعات به اهل بیت محدود و جمع آوری سیره و سخنان حضرات معصومین منع، محدود و سانسور شده است اما با این همه دستگاه حاکمه قدرت پوشیده داشتن شعاع خورشید را نداشتند. روایات متعددی از امام حسین (ع) در علوم مختلف از جمله علوم قرآنی، فقه، احکام، اخلاق و غیره به دست ما رسیده است که همه در رشد تمدن اسلامی و حفظ سنن رسول خدا (ص) تاثیر داشته است. آموزش علم و برگزاری جلسات علمی در فرصت ها و جلسات مختلف در منابع تاریخی گزارش شده است که حاکی از بزرگداشت جایگاه علم و اهتمام آن حضرت به علم و دانش است. آنچه همه تمدن ها را به بلوغ و شکوفایی رسانده و آنها را پایا و مؤثر کرده و به سوی زایش و تولید علم و فناوری سوق می دهد پاسداشت منزلت علم و عالم است. نگاه قرآن به این جایگاه در اوج است. سیره نبوی و بینش حضرت درباره تشویق به علم و علم آموزی سبب شگفتی و حیرت دانشمندان و خاورشناسان و گرایش آنان به تأمل در آموزه های حضرت و تسلیم آنان در علم جویی و علم خواهی اسلام شده است.

سیره و سخنان اهل بیت (ع) از جمله امام حسین (ع) نیز اینگونه با تجلیل و تشویق از علم و عالم نمایان است. این نگرش خود در تمدن سازی بی مانند و در سیره اهل نظر مؤثر و مورد توجه بوده است. فرهنگ سازی قوی و پایا در علم دوستی، سنت پیامبر و اهل بیت (ع) بوده است. نمونه ای از سیره امام حسین (ع) در تجلیل از منزلت معلم و استاد اینگونه گزارش شده است؛ وقتی یکی از فرزندان امام (ع) در نزد یک مربی و معلم مکتب سوره حمد را آموخت و این فرزند سوره حمد را برای امام خواند، حضرت خشنود شد و برای معلم و استاد فرزندش هزار دینار و چندین خلعت و لباس نو و هدایای دیگر فرستاد. ارزشی که امام حسین (ع) با اقتباس از قرآن و سیره نبوی به اهل علم و فرهنگ داد در فرهنگ های دیگر بی سابقه است.